

**Gebruik van Sociale Netwerksites en Welzijn bij Adolescenten:
Moderatie-effect van Actieve Media Bemiddeling van Ouders**

Masterthesis – Eindversie

22 december 2016

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen – Masterprogramma Orthopedagogiek

Student	Ella de Kleine (3996573)
Begeleider	dr. H. G. M. Vossen
Tweede beoordelaar	dr. M. M. Vermande

Voorwoord

Ter afsluiting van de masteropleiding Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht heb ik deze masterscriptie geschreven. Om zo breed mogelijk opgeleid te worden en kennis te vergaren over verschillende onderwerpen, ben ik blij dat ik een scriptie heb mogen schrijven over een onderwerp dat voor mij onbekend was. Niet eerder heb ik me verdiept in het gebruik van een vorm van sociale media door adolescenten. Het heeft mij inzicht geboden in zowel positieve als negatieve aspecten van alledaagse handelingen van velen van ons. Dit heeft het schrijven van de scriptie een interessant en leerzaam proces gemaakt.

Zonder hulp van een aantal mensen was het huidige resultaat niet haalbaar geweest. Daarom wil ik graag Helen Vossen bedanken voor haar begeleiding. Bedankt voor de persoonlijke betrokkenheid, flexibiliteit, de altijd snelle mailreacties en natuurlijk de motiverende en inspirerende feedback. Daarnaast dank ik Vincent Bekkering voor de inzet en moeite, waardoor hij heeft bijgedragen aan de werving van participanten. Ook wil ik graag Anne bedanken, voor haar voortdurende beschikbaarheid en bereidwilligheid. Tenslotte bedank ik Marc, Hans & Carol, voor hun mentale steun gedurende het proces van de masterscriptie maar ook tijdens de hele bachelor- en masteropleiding.

Met voldoening kijk ik terug op de afgelopen studiejaren, waarin ik kennis heb verkregen van het brede vakgebied van de orthopedagogiek. Ik kijk uit naar de jaren die komen, waarin ik hoop deze kennis toe te gaan passen.

Ella de Kleine

Utrecht, december 2016

Samenvatting

De forse toename van het gebruik van sociale netwerksites (SNS) is een zorgelijk gegeven, gezien de mogelijkheid op gerelateerde negatieve gevolgen. Vanwege het beschermende effect van actieve media bemiddeling door ouders, wordt in de huidige studie het moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen het SNS-gebruik en het welzijn van adolescenten onderzocht. Uit onderzoek middels vragenlijsten bij 440 leerlingen (12 tot 19 jaar) blijkt dat er geen sprake is van een significante relatie tussen SNS-gebruik en welzijn, noch van een significante relatie tussen actieve media bemiddeling en welzijn. Bovendien wordt de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn niet verzwakt door actieve media bemiddeling. Om zicht te krijgen op factoren die negatieve effecten van SNS-gebruik verzwakken en positieve effecten van SNS-gebruik versterken, is onderzoek naar andere mogelijke moderatiefactoren van belang.

Trefwoorden: Adolescenten, sociale netwerksites, welzijn, actieve media bemiddeling

Abstract

The vast increase in the use of social networking sites (SNS) is alarming, in light of the possibility of associated adverse effects. Because of the protective effect of active media mediation by parents, the present study examines the moderating effect of active media mediation in the relation between SNS-use and well-being of adolescents. Survey data from 440 students (12 to 19 years) shows that there is neither a significant relation between SNS-use and well-being, nor between parental active media mediation and well-being. Moreover, the relation between SNS-use and well-being is not weakened by active media mediation. To gain more insight into factors that weaken negative effects of SNS-use and strengthen the positive effects of SNS-use, additional research on other possible moderating factors is recommended.

Keywords: Adolescents, social network sites, well-being, active media mediation

Gebruik van Sociale Netwerksites en Welzijn bij Adolescenten: Moderatie-effect van Actieve Media Bemiddeling van Ouders

Meer dan de helft van de Nederlandse adolescenten tussen de 13 en 19 jaar maakt dagelijks gebruik van internet voor online-communicatie (Wennekers, Van Troost, & Wiegman, 2016). Voor online-communicatie wordt veelal gebruik gemaakt van sociale netwerksites (SNS) zoals Facebook, Instagram en Twitter (Rideout, Saphir, & Pai, 2015; Wennekers, et al., 2016). Men maakt gebruik van SNS voor onder andere het verzenden van berichten, bekijken van andermans profiel en geven van informatie over jezelf (Hew, 2011). Deze activiteiten kunnen gerelateerd zijn aan positieve gevolgen voor SNS-gebruikers, zoals het gevoel een groot sociaal netwerk te hebben (Burke, Marlow, & Lento, 2010). Het gebruik van deze sites is de afgelopen jaren sterk toegenomen, gebaseerd op het dagelijkse gebruik van Facebook van wereldwijd ongeveer 1,13 miljard mensen (Facebook, 2016).

De forse toename van het gebruik van SNS is ook een zorgelijk gegeven. Ondanks onderzoeken die voordelen van het gebruik van SNS benoemen, blijkt dat gebruik van SNS daarnaast gerelateerd is aan negatieve gevolgen. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat SNS-gebruik gerelateerd is aan het ervaren van een lagere mate van welzijn (Brooks, 2015; Burke, et al., 2010; Chen & Lee, 2013; Chou & Edge, 2012; Frison & Eggermont, 2016; Kross, et al., 2013; Rae & Lonborg, 2015; Valkenburg, Peter, & Schouten, 2006). Welzijn betekent het op zowel korte als lange termijn gelukkig zijn, dat een subjectieve cognitieve beoordeling is van tevredenheid over het leven en een affectieve reflectie van geluk (Diener, Suh, Lucas, & Smith, 1999). Voor de bescherming van adolescenten is het belangrijk zicht te krijgen op factoren die het mediagebruik van adolescenten reguleren, zodat de kans op positieve gevolgen van het gebruik van SNS vergroot en de kans op negatieve gevolgen verkleind kunnen worden (Livingstone & Helsper, 2008). Een invloedrijke vorm van mediaregulatie is actieve media bemiddeling door ouders (Clark, 2011; Collier, et al., 2016; Livingstone & Helsper, 2008). Dit betreft de discussie tussen ouders en adolescent over de inhoud van media (Clark, 2011). Het doel van de huidige studie is daarom te onderzoeken in hoeverre actieve media bemiddeling door ouders de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn van de adolescent beïnvloed. Voor zover bekend is niet eerder onderzoek gedaan naar het moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn.

SNS-Gebruik en Welzijn

Zoals genoemd blijkt uit verschillende onderzoeken dat SNS-gebruik is gerelateerd aan een lagere mate van welzijn van adolescenten (Brooks, 2015; Burke, et al., 2010; Chen &

Lee, 2013; Chou & Edge, 2012; Frison & Eggermont, 2016; Kross, et al., 2013; Rae & Lonborg, 2015; Valkenburg, et al., 2006). Allereerst kan deze relatie worden verklaard door een gevoel van eenzaamheid. Bij adolescenten die interacties van anderen lezen en bovendien veel tijd spenderen aan SNS versterkt het gevoel van eenzaamheid (Burke, et al., 2010). Een tweede verklaring voor de relatie tussen SNS-gebruik en een lagere mate van welzijn betreft een lagere mate van zelfvertrouwen. Dit kan ontstaan door het ontvangen van negatieve feedback op SNS. Deze relatie is sterker bij adolescenten die ongelukkiger zijn (Valkenburg, et al., 2006). Een laatste verklaring betreft het ontstaan van gevoelens van ontevredenheid en negatieve emoties zoals jaloezie en angst (Fox & Moreland, 2015; Rae & Lonborg, 2015). Gebruikers hebben het gevoel belangrijke informatie te missen en voelen druk om relaties te onderhouden (Fox & Moreland, 2015). Vanuit de sociale vergelijkingstheorie kan de relatie tussen SNS-gebruik en negatieve gevolgen worden verklaard door een negatieve opwaartse vergelijking (Festinger, 1954). Er ontstaat een gevoel dat een ander beter is, waarbij het idee bestaat dat het onhaalbaar is te worden zoals de ander. Deze negatieve vergelijking is gerelateerd aan een lagere mate van welzijn (Festinger, 1954; Frison & Eggermont, 2016).

Naast onderzoeken die een negatieve relatie tussen SNS-gebruik en welzijn beschrijven, bestaan er ook verschillende onderzoeken waaruit een positieve relatie blijkt (Burke, et al., 2010; Dogan, 2016; Kalpidou, Costin, & Morris, 2011; Rae & Lonborg, 2015; Valkenburg, et al., 2006). Het gebruik van SNS voor communicatie met reeds bekende contacten is gerelateerd aan meer geluk en een lagere mate van ontevredenheid. Dit wordt mogelijk verklaard door het gevoel een groot sociaal netwerk te hebben (Burke, et al., 2010). Daarnaast kan een hogere mate van welzijn ontstaan, doordat er sprake is van meer zelfvertrouwen wanneer gebruikers positieve feedback via SNS ontvangen (Valkenburg, et al., 2006). Om de kans op deze positieve gevolgen te vergroten en de kans op negatieve aspecten te verkleinen, is inzicht in protectieve factoren voor het welzijn van de adolescent die gebruik maakt van SNS van belang.

Actieve Media Bemiddeling door Ouders

Een belangrijke protectieve factor voor het welzijn van adolescenten betreft de betrokkenheid van ouders (Yap & Baharudin, 2016), doordat adolescenten emotioneel en sociaal kunnen profiteren van ouderlijke adviezen en aanmoediging (McDowell & Parke, 2009; Morris, Silk, Steinberg, Myers, & Robinson, 2007). Een hogere mate van ouderlijke betrokkenheid is namelijk gerelateerd aan een hogere mate van tevredenheid over het leven van de adolescent (Allgood, Beckert, & Peterson, 2012; Cacioppo, Pace, & Zappulla, 2012; Yap & Baharudin, 2016). Bovendien is betrokkenheid van ouders gerelateerd aan een

verhoogd welzijn en geluk van de adolescent (Aka & Genzoc, 2014; Finely & Schwartz, 2007; Raboteg-Saric & Sakic, 2014). Ook het zelfvertrouwen van de adolescent neemt toe, bij een hogere mate van betrokkenheid van vader (Allgood, et al., 2012).

Het belang van betrokkenheid van ouders blijkt uit de theorie over de zone van naaste ontwikkeling (Vygotsky, 1978). Deze theorie beschrijft dat kinderen en adolescenten baat hebben bij instructies van ouders om vervolgens zelfstandig te functioneren en zich op een gezonde manier te ontwikkelen. Voor het gebruik van SNS betekent dit dat ouders adviezen en instructies over SNS-gebruik geven, zodat adolescenten vervolgens zelfstandig gebruik maken van SNS, waardoor een gezonde ontwikkeling en gevoel van welzijn ontstaat bij de adolescent (Kocayörük, Altıntas, & İçbay, 2015).

Ouders kunnen betrokkenheid bij mediagebruik van adolescenten op verschillende manieren vormgeven. De “*parental mediation theory*” stelt dat ouders verschillende interpersoonlijke communicatiestrategieën gebruiken om kinderen en adolescenten te bemiddelen (Clark, 2011). Ouders gebruik deze strategieën ten eerste om adolescenten te behoeden voor negatieve effecten van media en ten tweede ter bevordering van de socialisatie van adolescenten (Clark, 2011). Een vorm van interpersoonlijke communicatiestrategieën bestaat uit het bespreken van de inhoud van media, waarbij ouders de discussie aangaan met de adolescent. Dit wordt actieve media bemiddeling genoemd. (Clark, 2011; Collier, et al., 2016; Livingstone & Helsper, 2008).

Verschillende onderzoeken hebben het beschermende effect van actieve media bemiddeling van ouders tegen negatieve gevolgen van mediagebruik beschreven (Clark, 2011; Collier, et al., 2016; Hogan, 2012). Zo is bij adolescenten die media gebruiken voor communicatie de kans op ontwikkeling van agressief gedrag en het creëren van een vertekend wereldbeeld kleiner, wanneer ouders actieve media bemiddeling vertonen (Clark, 2011). Ook vermindert actieve media bemiddeling de kwetsbaarheid voor de ontwikkeling van middelengebruik en risicovol seksueel gedrag wanneer adolescenten gebruik maken van media zoals televisie, videogames en films (Collier, et al., 2016; Fisher, et al., 2009). Dit kan verklaard worden doordat ouders door actieve media bemiddeling een ingang vinden om moeilijke onderwerpen zoals middelengebruik en seksueel overschrijdend gedrag te bespreken. Hierdoor kunnen ouders in discussie hun waarden overbrengen (Collier, et al., 2016).

Huidige Studie

Vanwege de belangrijke rol die SNS speelt in het leven van de meeste tieners, is het belangrijk te achterhalen hoe de negatieve gevolgen van SNS voorkomen kunnen worden

(Rideout, et al., 2015). Door de negatieve gevolgen te voorkomen, kunnen adolescenten veilig gebruik maken van SNS en is het gebruik van SNS niet nadelig voor het welzijn van adolescenten. Mogelijk biedt actieve media bemiddeling door ouders een beschermend effect voor het welzijn van adolescenten die gebruik maken van SNS. Daarom wordt in de huidige studie onderzocht in hoeverre actieve media bemiddeling de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn modereert. In de huidige studie wordt met het construct welzijn de tevredenheid over het leven als geheel bedoeld (Diener, 1984; Kross, et al., 2013; Valkenburg, et al., 2006).

Gebaseerd op sociale vergelijkingstheorie (Festinger, 1954) en verschillende onderzoeksresultaten waaruit blijkt dat er sprake is van een negatieve relatie tussen SNS-gebruik en welzijn, wordt de volgende hypothese opgesteld:

H1: Meer gebruik van SNS is gerelateerd aan een lagere mate van welzijn bij adolescenten tussen de 12 en 19 jaar.

Gebaseerd op de theorie over de zone van naaste ontwikkeling (Vygotsky, 1978) en het beschermende effect van ouderlijke betrokkenheid middels actieve media bemiddeling tegen de negatieve gevolgen van mediagebruik worden de volgende hypothesen opgesteld:

H2: Meer gebruik van actieve media bemiddeling is gerelateerd aan een hogere mate van welzijn bij adolescenten tussen de 12 en 19 jaar.

H3: Actieve media bemiddeling van ouders verzwakt de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn van adolescenten tussen de 12 en 19 jaar.

Methode

Steekproef en Procedure

In februari en maart 2016 zijn verschillende middelbare scholen benaderd voor deelname aan de huidige studie. De geïncludeerde scholen hebben toestemming gegeven om deel te nemen aan het onderzoek, waarna de geselecteerde klassen door het schoolbestuur zijn aangewezen. Via passieve toestemming hebben ouders van de leerlingen toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek. Bovendien hebben leerlingen voorafgaand aan de afname van de vragenlijsten schriftelijk actieve toestemming gegeven. De data is verzameld middels afname vragenlijsten. Hierbij is anonimiteit gewaarborgd.

De steekproef bestond uit 440 leerlingen in de leeftijdscategorie van 12 tot 19 jaar ($M_{leeftijd} = 14,86$; $SD_{leeftijd} = 1,79$), waarvan 53% jongens en 47% meisjes. Van de steekproef zaten 10% leerlingen op het VMBO, 5% op het VMBO/HAVO, 29% op de HAVO, 5% op HAVO/VWO, 51% op het VWO en < 1% deed MBO. In totaal had 96% van de steekproef een Nederlandse nationaliteit.

Meetinstrumenten

SNS-gebruik. SNS-gebruik is gemeten aan de hand van 10 items, gericht op de frequentie van het uitvoeren van verschillende activiteiten op SNS. Deze items zijn gebaseerd op de *Multidimensional Scale of Facebook Use* (MSFU), die actief, passief en privé gebruik van Facebook onderscheidde (Frison & Eggermont, 2014). De schaal gericht op actief Facebook gebruik had een hoge betrouwbaarheid ($\alpha = .84$). Aangezien de MSFU oorspronkelijk is bedoeld voor het gebruik van Facebook, zijn de items veranderd naar het gebruik van SNS. Bovendien was oorspronkelijk sprake van een 7-puntsschaal. Doordat het tegenwoordig mogelijk is gedurende de gehele dag kortdurend gebruik te maken van SNS, is de antwoordmogelijkheid *de hele dag door* toegevoegd. Hierdoor is er in de huidige studie gebruik gemaakt van een 8-puntsschaal, uiteenlopend van $1 = \text{nooit}$ tot $8 = \text{de hele dag door}$. De schaal is geconstrueerd door de gemiddelde score te berekenen van de 10 items waarmee de variabele is gemeten. Hoge scores op de items verwezen naar een hoge mate van gebruik van SNS. Leerlingen hebben middels deze vragen bijvoorbeeld aangegeven hoe vaak ze een nieuwsoverzicht bekeken, een profiel van een SNS-vriend en onbekenden bezochten en privéberichten stuurden. De cronbach's alfa betrof $\alpha = .88$, waarmee de betrouwbaarheid van de schaal goed was.

Welzijn. Om het construct welzijn te meten is gebruik gemaakt van de Nederlandse vertaling van de *Student Life Satisfaction Scale* (SLSS), ontwikkeld door Huebner (1991). Er is aangetoond dat de schaal een aanvaardbare interne consistentie en een eendimensionale factorstructuur heeft (Huebner, 1991; Dew & Huebner, 1994). Het doel van deze schaal betrof het meten van de tevredenheid over belangrijke, specifieke domeinen van het leven (Hueber, 1991). De schaal bestond uit acht items, welke zijn vertaald naar het Nederlands. Op deze manier benoemden leerlingen hoe blij ze waren met hun huis, ouders, vrienden, klas, school, leven en zichzelf (Buijzen & Valkenburg, 2003). Ieder item bestond uit een 4-puntsschaal, waarbij $1 = \text{niet blij}$, $2 = \text{een beetje blij}$, $3 = \text{blij}$ en $4 = \text{heel blij}$. De schaal is geconstrueerd door de gemiddelde score te berekenen van de acht items waarmee de variabele is gemeten. Hoge scores op de items verwezen naar een hoge mate van welzijn. De Cronbach's alfa was $\alpha = .67$. De betrouwbaarheid was hiermee voldoende.

Actieve media bemiddeling. Het construct actieve media bemiddeling is gemeten met behulp van 5 items, gebaseerd op een onderzoek van De Morentin, Cortés, Medrano, & Apodaca (2014). In dit onderzoek is ouderlijke media bemiddeling van internetgebruik onderzocht middels negen items. Uit deze items zijn de items gericht op actieve media

bemiddeling geselecteerd, die met $\alpha = .81$ een hoge betrouwbaarheid hadden (De Morentin, et al., 2014). Deze items zijn vertaald in het Nederlands. Zo is gevraagd naar de mate waarin adolescenten van mening zijn dat ouders interesse toonden in het SNS-gebruik van de adolescent, hierover praatten en in hoeverre de adolescent van ouders leerde over het gebruik en de gevolgen van SNS. De items zijn gescoord op een 4-puntsschaal met $1 = \text{nooit}$, $2 = \text{soms}$, $3 = \text{vaak}$ en $4 = \text{altijd}$. De schaal is geconstrueerd door de gemiddelde score te berekenen van de negen items waarmee de variabele is gemeten. Hoge scores op de items betekenden een hoge mate van actieve media bemiddeling van ouders. De schaal had een cronbach's alfa van $\alpha = .71$, waarmee er sprake was van een redelijk betrouwbare schaal.

Covariaten. Uit onderzoek is gebleken dat de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn bij adolescenten uit de vroege, midden en late adolescentie verschillen (Kalpidou, et al., 2011). Gebaseerd op dit onderzoeksresultaat is in de huidige studie voor zowel het hoofd- als moderatie-effect gecontroleerd voor de leeftijd van de leerlingen. Leeftijd is gemeten in jaren.

Tevens is geslacht meegenomen als covariaat, doordat jongens en meisjes verschillen in de mate van SNS-gebruik. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat 38% van de jongens en 52% van de meisjes dagelijks SNS gebruikt (Rideout, et al., 2015; Wenckers, et al., 2016). Daarnaast zijn er geslachtsverschillen gemeten in de mate van welzijn (Frison & Eggermont, 2014). Verder blijkt uit de bestaande literatuur dat jongens en meisjes de opvoeding van ouders anders ervaren (Collier, et al., 2016). Daarom is voor zowel het hoofd- als moderatie-effecten ook gecontroleerd voor geslacht, gecodeerd als $0 = \text{jongen}$ en $1 = \text{meisje}$.

Analyseplan

Voor het berekenen van de hoofd- en moderatie-effecten is gebruik gemaakt van IBM SPSS Statistics 23, waarbij een p-waarde van .050 als significantieniveau is gehanteerd. Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyses, zijn de assumpties van de data gecontroleerd. Dit betrof de lineariteit, homoscedasticiteit, bivariate uitbijters en normaalverdeling. Vervolgens zijn zowel de beschrijvende statistieken van SNS-gebruik, welzijn en actieve media bemiddeling als de correlaties tussen deze variabelen berekend. Daarna is voor de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn (H1) en actieve media bemiddeling en welzijn (H2) een multiële regressieanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn SNS-gebruik en actieve media bemiddeling de onafhankelijke variabelen en welzijn de afhankelijke variabele. Tenslotte is met behulp van model 1 van de PROCESS macro voor SPSS het moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn berekend (H3, Hayes, 2016). Hierbij is SNS-gebruik de onafhankelijke variabele, welzijn de afhankelijke variabele en

actieve media bemiddeling de moderatie-factor. In alle analyses zijn geslacht en leeftijd meegenomen als covariaat.

Resultaten

Beschrijvende Statistieken en Bivariate Correlaties

In Tabel 1 zijn de gemiddelden, standaarddeviaties en het bereik van alle variabelen en covariaten gerapporteerd. Uit het gemiddelde van SNS-gebruik blijkt dat adolescenten gemiddeld gebruik maken van SNS ($M = 3.92$, op een schaal van 1 t/m 8). Daarnaast is er sprake van een redelijk hoge mate van welzijn bij adolescenten ($M = 3.29$, op een schaal van 1 t/m 4). Tot slot vertonen ouders volgens de adolescenten een lage mate van actieve media bemiddeling ($M = 1.67$, op een schaal van 1 t/m 4).

De bivariate correlaties zijn tevens weergegeven in Tabel 1. Hieruit blijkt dat meer gebruik van SNS gerelateerd is aan meer actieve media bemiddeling. Ook is meer actieve media bemiddeling gerelateerd aan een hogere mate van welzijn. Voor de covariaat geslacht blijkt een significante positieve relatie tussen geslacht en SNS-gebruik, wat betekent dat meisjes meer gebruik maken van SNS dan jongens. Bovendien is er een significante positieve relatie tussen geslacht en actieve media bemiddeling, waaruit blijkt dat meisjes meer actieve media bemiddeling van ouders ervaren dan jongens. Voor de covariaat leeftijd blijkt dat er een significante negatieve relatie is tussen leeftijd en welzijn, wat betekent dat een hogere leeftijd gerelateerd is aan een lagere mate van welzijn. Ook is er een significante negatieve relatie tussen leeftijd en actieve media bemiddeling. Dit betekent dat een hogere leeftijd gerelateerd is aan een mindere mate van actieve media bemiddeling.

Tabel 1

Bivariate Correlaties, Gemiddelden, Standaarddeviaties en Bereik van de Variabelen en Covariaten

Variabele	1.	2.	3.	4.	5.	<i>M</i>	<i>SD</i>	Bereik
1. SNS-gebruik		-.08	.21**	.29**	-.05	3.92	1.40	1.00 – 7.50
2. Welzijn			.09*	-.06	-.19**	3.29	0.40	1.75 – 4.50
3. Actieve media bemiddeling				.31**	-.20**	1.67	0.50	1.00 – 3.40
4. Geslacht ¹					-.03	0.47	0.50	0 – 1
5. Leeftijd						14.87	1.79	12 – 19

Noot. ¹0 = jongen, 1 = meisje.

* = $p < .050$, ** = $p < .010$

Hoofdeffecten van SNS-Gebruik en Actieve Media Bemiddeling op Welzijn

De eerste hypothese stelt dat meer gebruik van SNS gerelateerd is aan een lagere mate van welzijn (H1). De tweede hypothese beschrijft dat meer actieve media bemiddeling van ouders gerelateerd is aan een hogere mate van welzijn (H2). H1 en H2 zijn getoetst in één multiële regressieanalyse. In deze analyse zijn SNS-gebruik en actieve media bemiddeling de onafhankelijke variabelen en welzijn de afhankelijke variabele. Geslacht en leeftijd zijn de covariaten.

In Tabel 2 zijn de hoofdeffecten van SNS-gebruik en actieve media bemiddeling op welzijn weergegeven. Uit deze resultaten blijkt dat er sprake is van een significant model, waarbij de verklaarde variantie 5% is ($R^2 = .05$, $F(4, 421) = 6.04$, $p < .001$). In dit model is er echter geen sprake van een significante relatie tussen SNS-gebruik en welzijn, hoewel de p-waarde neigt naar een significantieniveau van $p = .050$. Daarom wordt H1 verworpen.

Ook is er geen sprake van een significante relatie tussen actieve media bemiddeling en welzijn. Ondanks de p-waarde die neigt naar het significantieniveau van $p = .050$, wordt tevens H2 verworpen.

Tabel 2

Lineaire Regressie Analyse: Relatie tussen SNS-Gebruik & Actieve Media Bemiddeling en Welzijn met Covariaten Geslacht en Leeftijd

Variabele	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>p</i>
SNS-gebruik	-.03	.01	-.09	.077
Actieve media bemiddeling	.08	.04	.10	.059
Geslacht	-.06	.04	-.07	.171
Leeftijd	-.04	.01	-.18	<.001

Noot. Afhankelijke variabele: Welzijn.

Moderatie-effect van Actieve Media Bemiddeling

De derde hypothese beschrijft dat actieve media bemiddeling de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn verzwakt. Dit moderatie-effect is gemeten met behulp van de PROCESS macro. In deze analyse is actieve media bemiddeling de moderatiefactor, SNS-gebruik de onafhankelijke variabele en welzijn de afhankelijke variabele. Geslacht en leeftijd zijn de covariaten.

De resultaten van de moderatie-analyse zijn weergegeven in Tabel 3. Uit deze resultaten blijkt dat er sprake is van een significant model met een verklaarde variantie van

6% ($R^2 = .06$, $F(5, 420) = 5.42$, $p < .001$). Het model wordt echter niet verklaard door het moderatie-effect van actieve media bemiddeling, aangezien er geen sprake is van een significant moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn. Hierdoor wordt H3 verworpen.

Tabel 3

Moderatie-analyse: Moderatie-effect van Actieve Media Bemiddeling op de Relatie tussen SNS-Gebruik en Welzijn met Covariaten Geslacht en Leeftijd

Variabele	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>	<i>95% BI</i>
SNS-gebruik	-.03	.01	.074	[-.05, .00]
Actieve media bemiddeling	.09	.04	.039	[.00, .17]
SNS-gebruik * Actieve media bemiddeling	-.04	.03	.093	[-.10, .01]
Geslacht	-.06	.04	.128	[-.14, .02]
Leeftijd	-.04	.01	<.001	[-.06, -.02]

Noot. Afhankelijke variabele: Welzijn.

BI = betrouwbaarheidsinterval.

Discussie

In de huidige studie is onderzocht in hoeverre actieve media bemiddeling door ouders de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn van adolescenten tussen de 12 en 19 jaar verzwakt. Gezien de sterke toename van SNS-gebruik door adolescenten en de bijbehorende negatieve gevolgen, is het belangrijk zicht te krijgen op factoren die de positieve gevolgen van SNS-gebruik versterken en de negatieve factoren verzwakken. Een belangrijke beschermende factor voor de mate van welzijn van SNS-gebruikende adolescenten betreft actieve media bemiddeling van ouders (Aka & Genzoc, 2014; Allgood, et al., 2012; Cacioppo, et al., 2012; Finely & Schwartz, 2007; Kocayörük, et al., 2015; Raboteg-Saric & Sakic, 2014; Yap & Baharudin, 2016). De resultaten van de huidige studie tonen echter aan dat actieve media bemiddeling de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn niet verzwakt.

SNS-Gebruik en Welzijn

De eerste hypothese stelde dat een hogere mate van SNS-gebruik is gerelateerd aan een lagere mate van welzijn van adolescenten. In tegenstelling tot deze verwachting is geen significante relatie gevonden tussen SNS-gebruik en welzijn. Een mogelijke verklaring hiervoor betreft de conceptualisatie van welzijn en de wijze waarop welzijn is gemeten. In de

huidige studie is met welzijn de tevredenheid over het leven in het algemeen bedoeld (Diener, 1984; Kross, et al., 2013; Valkenburg, et al., 2006). Dit concept is gemeten middels zeven belangrijke concrete aspecten van het leven van een adolescent, zoals bijvoorbeeld de ouders, school en vrienden (Hueber, 1991). In eerdere onderzoeken is daarentegen een meer overstijgende en abstractere vorm van tevredenheid van het leven gemeten. Zo is bijvoorbeeld gevraagd of hun leven lijkt op het ideale leven (Brooks, 2015; Kross, et al., 2013; Valkenburg, et al., 2006). Mogelijk is tevredenheid over de zeven aspecten, zoals gemeten in de huidige studie, niet representatief voor het algemene gevoel van tevredenheid over het leven. Hierdoor kan de concretisering van het construct zorgen voor het uitblijven van een significante relatie tussen SNS-gebruik en welzijn. Om in vervolgonderzoek welzijn te meten, uitgedrukt in de tevredenheid van het leven, kan gebruik worden gemaakt van de *Satisfaction With Life Scale* (SWLS, Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985).

Actieve Media Bemiddeling en Welzijn

Verder werd verwacht dat een hogere mate van actieve media bemiddeling gerelateerd is aan een hogere mate van welzijn. In de huidige studie is echter gebleken dat actieve media bemiddeling niet van invloed is op de mate van welzijn van de adolescent. Daarnaast werd verwacht dat actieve media bemiddeling door ouders de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn verzwakt. Ook voor dit moderatie-effect is geen bewijs gevonden, wat betekent dat actieve media bemiddeling de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn niet verzwakt. Een mogelijke verklaring voor het niet vinden van een significante relatie tussen actieve media bemiddeling en welzijn, noch een moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn, betreft de lage mate van actieve media bemiddeling die adolescenten uit de huidige steekproef ervoeren. In vergelijking met andere onderzoeken rapporteerden de adolescenten een lage mate van actieve media bemiddeling (Böcking & Böcking, 2009; Valkenburg, Piotrowski, Hermanns, & Leeuw, 2013). Mogelijk kan de lage mate van actieve media bemiddeling worden verklaard doordat ouders van adolescenten minder ouderlijke bemiddeling tonen in vergelijking met ouders van jongere kinderen tot 12 jaar (Böcking & Böcking, 2009). Bij adolescenten tussen de 12 en 18 zoals uit de huidige steekproef, speelt de ontwikkeling van psychosociale autonomie een belangrijke rol (Valkenburg, et al., 2013). De ruimte die ouders geven voor deze ontwikkeling zou de lage mate van betrokkenheid middels actieve media bemiddeling kunnen verklaren. Hierdoor is beperkt zicht gekregen op de invloed van actieve media bemiddeling van ouders op het welzijn van adolescenten. Om een valide beeld van actieve media bemiddeling te krijgen, is het voor vervolgonderzoek aan te raden om zowel ouders als adolescenten de mate van actieve media bemiddeling te laten

rapporteren. Uit eerder onderzoek blijkt namelijk dat het perspectief van ouders en adolescenten op actieve media bemiddeling kan verschillen, waardoor er in de huidige studie mogelijk een vertekend beeld van de mate van actieve media bemiddeling is gerapporteerd (Buijzen, Rozendaal, Moorman, & Tanis, 2008).

Een andere verklaring betreft de wijze waarop ouders actieve media bemiddeling vormgeven. Er bestaat een mogelijkheid dat actieve media bemiddeling negatieve gevoelens oproept bij de adolescent. Wanneer adolescenten het gevoel hebben te weinig ruimte te krijgen voor hun keuzes, zullen de positieve effecten van actieve media bemiddeling uitblijven (Joussemet, Landry, & Koestner, 2008; Valkenburg, et al., 2013). Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer ouders de discussie onbewust vermijden door voortdurend zelf het woord te nemen (Valkenburg, et al., 2013). Daarnaast is een inconsistente of controlerende vorm van actieve media bemiddeling gerelateerd aan weerstand bij de adolescent, wat kan verklaren dat er geen sprake is van zowel een significante relatie tussen actieve media bemiddeling als een significant moderatie-effect van actieve media bemiddeling (Byrne & Lee, 2011; Soenens, Vansteenkiste, & Niemiec, 2009). Voor vervolgonderzoek is het daarom belangrijk dat niet alleen de frequentie van actieve media bemiddeling maar ook de vorm van actieve media bemiddeling wordt onderzocht.

Kwaliteiten en Beperkingen van de Studie

Er zijn enkele sterke aspecten aan de huidige studie. Allereerst is de huidige studie vernieuwend. Hoewel eerder onderzoek de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn heeft onderzocht, is dit voor zover bekend de eerste studie die het moderatie-effect van actieve media bemiddeling op de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn heeft onderzocht. Ten tweede is er gebruik gemaakt van een relatief grote en gevarieerde steekproef. Zo zijn ongeveer evenveel jongens als meisjes geïncludeerd in de leeftijdscategorie van 12 tot en met 19 jaar. Bovendien waren de respondenten afkomstig uit verschillende delen van Nederland. Op deze manier is getracht een betrouwbaar onderzoek uit te voeren, waardoor de resultaten van de huidige studie generaliseerbaar zijn. Tenslotte biedt de huidige studie verschillende aanknopingspunten waar vervolgonderzoek op gericht dient te zijn. Inzicht in factoren die de negatieve gevolgen van SNS-gebruik verminderen en de positieve gevolgen van SNS-gebruik vergroten zal richting geven aan passende interventies.

Naast kwaliteiten kent de huidige studie ook enkele beperkingen. Voor de verzameling van data is gebruik gemaakt van zelfrapportage door adolescenten. Dit kan nadelig zijn voor de betrouwbaarheid van de data vanwege de kans op sociaal wenselijke antwoorden. Hierdoor kan een vertekend beeld van de realiteit zijn ontstaan (Neuman, 2012). Een andere beperking

betreft de wijze waarop actieve media bemiddeling is gemeten. Door gebrek aan een erkende psychometrische vragenlijst gericht op actieve media bemiddeling bij het gebruik van SNS, is gebruik gemaakt van een korte vragenlijst uit onderzoek van De Morentin en collega's (2014). Items gericht op actieve media bemiddeling zijn geselecteerd en bovendien aangepast aan SNS-gebruik. Mogelijk is door deze samenstelling van vragen sprake van een lage inhoudsvaliditeit, waardoor er geen sprake is van een representatieve afspiegeling van het construct actieve media bemiddeling (Field, 2013). Het is daarom voor vervolgonderzoek wenselijk dat het construct actieve media bemiddeling gemeten wordt met behulp van een meetinstrument met een hoge validiteit.

Conclusie

Hoewel uit de huidige studie geen significante relatie tussen SNS-gebruik en welzijn blijkt, hebben eerdere onderzoeksresultaten aangetoond dat er negatieve gevolgen kunnen optreden bij SNS-gebruik. Om de kans op negatieve gevolgen te verkleinen en op positieve gevolgen te vergroten, is inzicht in moderatiefactoren van belang. Uit de onderzoeksresultaten van de huidige studie blijkt echter dat actieve media bemiddeling door ouders de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn niet verzwakt. Vanwege het toegenomen gebruik van SNS, is het van individueel en maatschappelijk belang dat verdiepend onderzoek wordt gedaan naar de relatie tussen SNS-gebruik en welzijn en de mogelijke moderatiefactoren. In vervolgonderzoek is het daarbij belangrijk dat enkel gebruik wordt gemaakt van betrouwbare en valide instrumenten om de variabelen te meten. Indien vervolgonderzoek inzicht biedt in de mogelijke moderatiefactoren, kan deze informatie dienen als aanknopingspunt voor passende interventies.

Referenties

- Aka, B. T., & Gencoz, T. (2014). Perceived parenting styles, emotion recognition and regulation in relation to psychological well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *159*, 529-533. doi:10.1016/j.sbspro.2014.12.418
- Allgood, S. M., Beckert, T. E., & Peterson, C. (2012). The role of father involvement in the perceived psychological well-being of young adult daughters: A retrospective study. *North American Journal of Psychology*, *14*, 95-110. Geraadpleegd op <http://search.proquest.com.vu-nl.idm.oclc.org/docview/927903913?accountid=10978>
- Bocking, S., & Bocking, T. (2009). Parental mediation of television. *Journal of Children and Media*, *3*, 286–302. doi:10.1080/17482790902999959
- Brooks, S. (2015). Does personal social media usage affect efficiency and well-being? *Computers in Human Behavior*, *46*, 26-37. doi:10.1016/j.chb.2014.12.053
- Buijzen, M., & Valkenburg, P. M. (2003). The unintended effects of advertising: A parent-child survey. *Communication Research*, *30*, 483–503. doi:10.1177/0093650203256361
- Buijzen, M., Rozendaal, E., Moorman, M., & Tanis, M. (2008). Parent versus child reports of parental advertising mediation: Exploring the meaning of agreement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, *52*, 509-525. doi:10.1080/08838150802437180
- Burke, M., Marlow, C., & Lento, T. (2010). Social network activity and social well-being. *Conference on Human Factors in Computing Systems*, *10*, 1909-1912. doi:10.1145/1753326.1753613
- Byrne, S., & Lee, T. (2011). Toward predicting youth resistance to internet risk prevention strategies. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, *55*, 90–113. doi:10.1080/08838151.2011.546255
- Cacioppo, M., Pace, U., & Zappulla, C. (2013). Parental psychological control, quality of family context and life satisfaction among Italian adolescents. *Child Indicators Research*, *6*, 179-191. doi:10.1007/s12187-012-9164-4
- Chen, W., & Lee, K. H. (2013). Sharing, liking, commenting, and distressed? The pathway between Facebook interaction and psychological distress. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *16*, 728–734. doi:10.1089/cyber.2012.0272
- Chou, H. G., & Edge, N. (2012). “They are happier and having better lives than I am”: The impact of using Facebook on perceptions of others’ lives. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, *15*, 117–121. doi:10.1089/cyber.2011.0324
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, *21*,

- 323-343. doi:10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x
- Collier, K. M., Coyne, S. M., Rasmussen, E. E., Hawkins, A. J., Padilla-Walker, L. M., Erickson, S. E., & Memmott-Elison, M. K. (2016). Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior. *Developmental Psychology, 52*, 798-812. doi:10.1037/dev0000108
- Dew, T., & Huebner, E. S. (1994). Adolescents' perceived quality of life: An exploratory investigation. *Journal of School Psychology, 32*, 185-199. doi:10.1016/0022-4405(94)90010-8
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin, 95*, 542-575. doi:10.1037//0033-2909.95.3.542
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment, 49*, 71-75. doi:10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin, 125*, 276-302. doi:10.1037/0033-2909.125.2.276.
- Dogan, U. (2016). Effects of social network use on happiness, psychological well-being, and life satisfaction of high school students: Case of Facebook and Twitter. *Education and Science, 41*, 217-231. doi:10.15390/EB.2016.4616
- Facebook (2016). Statistieken. Geraadpleegd op 24 september 2016, op <http://newsroom.fb.com>
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations, 7*, 117-140. doi:10.1177/001872675400700202
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics using IBM SPSS statistics*. London, England: Sage.
- Finley, G. E., & Schwartz, S. J. (2007). Father involvement and long-term young adult outcomes: The differential contributions of divorce and gender. *Family Court Review, 45*, 573-587. doi:10.1111/j.1744-1617.2007.00172.x
- Fisher, D. A., Hill, D. L., Grube, J. W., Bersamin, M. M., Walker, S., & Gruber, E. L. (2009). Televised sexual content and parental mediation: Influences on adolescent sexuality. *Media Psychology, 12*, 121-147. doi:10.1080/15213260902849901
- Fox, J., & Moreland, J. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of

- the relational and psychological stressors associated with Facebook use and affordances. *Computers in Human Behavior*, *45*, 168-176.
doi:10.1016/j.chb.2014.11.083
- Frison, E., & Eggermont, S. (2014). Exploring the relationships between different types of Facebook use, perceived online social support and adolescents' depressed mood. *Social Sciences Computer Review*, *34*, 153-171. doi:10.1177/0894439314567449
- Frison, E., & Eggermont, S. (2016). "Harder, better, faster, stronger": Negative comparison on Facebook and adolescents' life satisfaction are reciprocally related. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *19*, 158-164.
doi:10.1089/cyber.2015.0296
- Hayes, A. F. (2016). The PROCESS macro for SPSS and SAS. Geraadpleegd op processmacro.org/index.html
- Hew, K. F. (2011). Students' and teachers' use of Facebook. *Computers in Human Behavior*, *27*, 662-676. doi:10.1016/j.chb.2010.11.020
- Hogan, M. J. (2012). Prosocial effects of media. *Pediatric Clinics of North America*, *59*, 635-645. doi:10.1016/j.pcl.2012.03.020
- Huebner, E. S. (1991). Initial development of the Students' Life Satisfaction Scale. *School Psychology International*, *12*, 231-243. doi:10.1177/0143034391123010
- Joussemet, M., Landry, R., & Koestner, R. (2008). A self-determination theory perspective on parenting. *Canadian Psychology*, *49*, 194-200. doi:10.1037/a0012754
- Kalpidou, M., Costin, D., & Morris, J. (2011). The relationship between Facebook and the well-being of undergraduate college students. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, *14*, 183-189. doi:10.1089/cyber.2010.0061
- Kocayörük, E., Altıntaş, E., & İçbay, M. A. (2015). The perceived parental support, autonomous-self and well-being of adolescents: A cluster-analysis approach. *Journal of Child and Family Studies*, *24*, 1819-1828. doi:10.1007/s10826-014-9985-5
- Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D. S., Lin, N., ... & Ybarra, O. (2013). Facebook use predicts declines in subjective well-being in young adults. *PloS ONE*, *8*, 1-6. doi:10.1371/journal.pone.0069841
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, *52*, 581-599. doi:10.1080/08838150802437396
- McDowell, D. J., & Parke, R. D. (2009). Parental correlates of children's peer relations: An empirical test of a tripartite model. *Developmental Psychology*, *45*, 224-235.
doi:10.1037/a0014305

- Morentin, J. I. M. de, Cortés, A., Medrano, C., & Apodaca, P. (2014). Internet use and parental mediation: A cross-cultural study. *Computers & Education, 70*, 212-221. doi:10.1016/j.compedu.2013.07.036
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development, 16*, 361–388. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x.
- Neuman, W. L. (2009). *Understanding research*. United States of America: Pearson Education International.
- Raboteg-Saric, Z., & Sakic, M. (2014). Relations of parenting styles and friendship quality to self-esteem, life satisfaction and happiness in adolescents. *Applied Research in Quality of Life, 9*, 749-765. doi:10.1007/s11482-013-9268-0
- Rae, J. R., & Lonborg, S. D. (2015). Do motivations for using Facebook moderate the association between Facebook use and psychological well-being? *Frontiers in Psychology, 6*, 1-9. doi:10.3389/fpsyg.2015.00771
- Rideout, V., Saphir, M., & Pai, S. (2015). *Media use by tweens and teens*. San Francisco: Common Sense Media.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Niemiec, C. P. (2009). Should parental prohibition of adolescents' peer relationships be prohibited? *Personal Relationships, 16*, 507–530. doi:10.1111/j.1475-6811.2009.01237.x
- Valkenburg, P. M., Peter, J., & Schouten, A. P. (2006). Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self-esteem. *Cyberpsychology & Behavior, 9*, 584-590. doi:10.1089/cpb.2006.9.58
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & Leeuw, R. (2013). Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research, 39*, 445-469. doi:10.1111/hcre.12010
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wennekers, A. M., Van Troost, D. M. M., & Wiegman, P. R. (2016). *Media:Tijd 2015*. Amsterdam/Den Haag: NLO, NOM, SKO, BRO en SCP.
- Yap, S. T., & Baharudin, R. (2016). The relationship between adolescents' perceived parental involvement, self-efficacy beliefs, and subjective well-being: A multiple mediator model. *Social Indicators Research, 126*, 257-278. doi:10.1007/s11205-015-0882-0